

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์ โดยหลัก คือ การปกครองตามพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย นั้น คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมา ก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคม ออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^๑

สมัยก่อนนิยมใช้คำว่า การปกครองคณะสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้คำว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชา ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ใน

^๑ เกลิมพล โสมอินทร์ , ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๕-๒๕๕.

การปกครองให้เรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้นๆ ให้สำเร็จ ในการบริหารนั้น พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ^๐ ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละประโยชน์ส่วนเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์ส่วนเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่”^๑ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคม สงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อย และเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วย ทำให้ทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเองยิ่งขึ้นไป

พระพุทธศาสนาได้สืบสายหลักธรรมวินัยมาเป็นเวลานาน จึงมีหลักธรรมหนึ่งคือพระสูตรตันตปิฎกที่มาจากพระไตรปิฎก วัตถุประสงค์ในวัตถุประสงค์พราหมณ์ ครั้งหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สารัณทพเจดีย์ เขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้นเจ้าลิจฉวีหลายองค์ ได้พากันไปเฝ้าพระองค์ และสิ่งที่พระองค์ทรงตรัสเตือนเจ้าลิจฉวี คือ การแสดงหลักอภิธานิธรรม ๗ ประการว่า “ทราบใดที่บ้านเมืองใดที่ยังรักษาธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ไว้ได้ครบถ้วน บ้านเมืองนั้นก็จะมีแต่ความเจริญฝ่ายเดียว จะไม่มีความเสื่อมเลย ไม่ว่าแคว้นแคว้นใดๆ จะมีแสนยานุภาพมากมายอย่างใด ก็ไม่อาจรุกรานล่วงล้ำเข้ามาย่ำยีบีฑาได้...”^๒ จึงเป็นหลักการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานให้ดำเนินงานภายใต้หลักการเดียวกัน

การบริหารงานโดยทั่วไป มีหลักการสำคัญ คือ มีความคล่องตัว แก้ปัญหาได้ทันทีและที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้นำ องค์กรต่างๆ ย่อมให้ความสำคัญต่อบุคคลที่เป็นผู้นำของ

^๐ พระมหาสุรศักดิ์ สุรสกุโก, การบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดแคนอก อำเภอมะนัง จังหวัดนนทบุรี, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^๑ ชาญณรงค์ สิริอัมพันธ์กุล, สารานเทศการเรียนรู เรื่องท้องถิ่นบุรีรัมย์, (บุรีรัมย์ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๕๔๔), หน้า ๑

^๒ พระภาวนาวิริยคุณ, รัฐศาสตร์เชิงพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากวี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

องค์กรแทบทั้งสิ้น เพราะมนุษย์จำเป็นต้องมีหัวหน้า มีผู้นำในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้
งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ แม้การบริหารเชิงพุทธก็มีลักษณะไม่ต่างกันมากนัก เช่น ภาวะ
ของผู้นำหมู่คณะจะต้องประกอบด้วยหลักสัปปริสธรรม ๗ ประการ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็น
แนวทางที่สำคัญต่อการบริหารจัดการมวลสมาชิกให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไป
ด้วยดีและมีความเป็นเอกภาพเดียวกัน^๐ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร

จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ ๒๐ อำเภอ มีวัดทั้งหมด ๑,๖๒๖ ยังไม่นับรวมที่พักสงฆ์
อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุสามเณรรวมกัน ๗,๓๑๗ รูป จึงจำเป็นที่ เจ้าคณะ
จังหวัดจะต้องมีการบริหารจัดการให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดี มีความถูกต้อง มีความ
เหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรม วินัย
ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยหลักการ เจ้าคณะจังหวัด มีหน้าที่ใน
การปกครองหรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญ
ในการบ่งชี้ในความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป แต่ทั้งนี้ ใน
การบริหาร ก็ต้องอาศัย ผู้นำองค์กรเป็นผู้บริหารกิจการ เนื่องจาก เจ้าคณะจังหวัด เป็น
ผู้บังคับบัญชาพระสังฆาธิการในเขตปกครองจังหวัด ทุกระดับชั้น การปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดอุดรธานี มีผู้นำบริหารองค์กรคณะสงฆ์ คือ พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปัญโญ)
ท่านเป็นพระมหาเถระปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ เป็นผู้มีบทบาทในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี ฝายมหานิกาย ด้วยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเดชพระ
คุณท่านหลายสิบปี ทำให้คณะสงฆ์มีความเรียบร้อย มีความสามัคคีในหมู่คณะเป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความ ต้องการที่จะ ศึกษาวิธีการบริหารงานคณะสงฆ์ของ พระเดช
พระคุณพระเทพรัตนมุนี เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช
๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕ ว่า
พระเทพรัตนมุนี มีวิธีการ บริหารงานคณะ สงฆ์ในเขตปกครอง จังหวัดอุดรธานีที่มีต่อ ผู้อยู่
ใต้บังคับบัญชาและได้ปฏิบัติเพื่อต่อพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์อย่างไร
นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการ บริหารที่ครองใจพระสังฆาธิการ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
อย่างไร และ ผลการบริหารงาน คณะสงฆ์ของ พระเทพรัตนมุนี ซึ่งเป็นนัก พัฒนา และ

^๐ พระครูจิตรธรรมธัช (จิรธมฺโม/ศรีหงส์ทอง), “ศึกษาการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ในการบริหาร
จัดการวัดนถรีหมอลำคณะเสียงอีสาน นกน้อย อุไรพร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

นักบริหาร ที่มีวิสัยทัศน์เป็นอย่างไร และการ ศึกษาวิจัยนี้ เป็นผลดีต่อคณะสงฆ์ไทย ที่จะได้
 วิธีการปฏิรูปการ บริหารงานคณะสงฆ์ เพื่อพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ ให้เข้มแข็งตามพระธรรม
 วินัย สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนนานต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามทฤษฎีการบริหาร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษา วิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์
 อโนมปญฺโญ)

๑.๒.๓ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ผลการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีของ
 พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ)

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. ๓.๑ รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามทฤษฎีการบริหาร มีอะไรบ้าง

๑.๓.๒ วิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ)
 มีลักษณะอย่างไร

๑.๓.๓ ผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีของพระเทพรัตนมุนี
 (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ) เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาออกเป็น ๒ ด้าน

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ ๓ ประเด็นหลัก
 ดังนี้

(๑) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามทฤษฎีการบริหาร

(๒) วิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามภารกิจ ๖

๑) งานด้านการปกครอง

๒) งานด้านการศึกษา

๓) งานด้านการเผยแผ่

๔) งานด้านสาธารณูปการ

๕) งานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

๖) งานด้านศึกษาสงเคราะห์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ที่ศึกษา

ก. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจากพระสังฆาธิการ ระดับรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี รวมจำนวน ๖๔ รูป/คน ดังต่อไปนี้

(๑) พระสังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะจังหวัด ผู้วิจัยเลือก แบบเจาะจง (Purposive sampling) ทั้ง ๒ รูป

(๒) พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมาย แบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน ๒๐ รูป โดยเลือกเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี

(๓) พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล ผู้วิจัยได้แบ่งเจ้าคณะตำบลเป็น ๕ กลุ่ม และใช้วิธีเลือกกลุ่มเป้าหมาย แบบจับสลาก โดยนำรายชื่อเจ้าคณะตำบลทุกตำบลในกลุ่มนั้นๆ มารวมกัน แล้วจับสลากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๔ รูป รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ๒๐ รูป โดยกำหนดจังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์กลาง แล้วแบ่งกลุ่มเขตปกครองตำบลคณะสงฆ์ออกเป็นกลุ่ม ดังนี้ คือ

๑) กลุ่มเหนือ ประกอบด้วย อำเภอโนนสูง อำเภอโนนสะอาด อำเภอเมือง
บ้านผือ อำเภอภูผามาศ จำนวน ๔ รูป

๒) กลุ่มใต้ ประกอบด้วย อำเภอวังสามหมอ อำเภอไชยวาน อำเภอศรีธาตุ อำเภอภูแก้ว จำนวน ๔ รูป

๓) กลุ่มตะวันออก ประกอบด้วย อำเภอโนนสะอาด อำเภอกุมภวาปี อำเภอหนองแสง อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จำนวน ๔ รูป

๔) กลุ่มตะวันตก ประกอบด้วย อำเภอสร้างคอม อำเภอบ้านดุง อำเภอเพ็ญ อำเภอทุ่งฝน จำนวน ๔ รูป

๕) กลุ่มกลาง ประกอบด้วย อำเภอเมืองอุดรธานี อำเภอหนองวัวซอ อำเภอหนองหาน อำเภอพิบูลย์รักษ์ จำนวน ๔ รูป

(๔) ไวยาวัจกร / กรรมการวัด ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกไวยาวัจกร / กรรมการวัดจากวัดเจ้าคณะตำบลที่ถูกเลือก รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ๒๐ คน

(๕) เจ้าหน้าที่ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มเป้าหมาย แบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน ๒ คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และหัวหน้าฝ่ายกิจการพระพุทธศาสนา

ข. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

พระสังฆาธิการ ระดับรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ฝ่ายมหานิกาย ไวยาวัจกร กรรมการวัดในจังหวัดอุดรธานี และสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดอุดรธานี

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง วิธีการในการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์ด้านต่างๆ ประกอบด้วยงานด้านการปกครอง งานด้านการศึกษา งานด้านการเผยแผ่ งานด้านสาธารณูปการ งานด้านสาธารณสงเคราะห์ และงานด้านศึกษาสงเคราะห์ ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดผลดีแก่คณะสงฆ์ส่วนรวม ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์ให้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ รวมถึงการบริหารได้ใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕

คณะสงฆ์ หมายถึง หมู่คณะพระภิกษุสงฆ์ผู้สืบศาสนทายาทลัทธิเถรวาทในประเทศไทย ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ ได้แก่ รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีฝ่ายมหานิกาย

พระสังฆาธิการ ในงานวิจัยนี้หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ คือ รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล

การปกครอง หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ในการดูแลคณะสงฆ์ในจังหวัด อุดรธานี ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคมและตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การศึกษา หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าคณะจังหวัด ในการ ส่งเสริม ให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งแผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญ ในจังหวัดอุดรธานี

การเผยแผ่ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ในการ ส่งเสริม จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนา และการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคม

สาธารณูปการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าคณะจังหวัด ในการ ส่งเสริม ก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติไว้ใน จังหวัดอุดรธานี ด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสม กับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ในส่งเสริมการดำเนินงานสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชนและการพัฒนาสังคมและชุมชน

ศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ในส่งเสริมการจัดการศึกษาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสถานศึกษา เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

ไวยาวัจกร วัด หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้ทำหน้าที่นิติกรรม หรืองานอื่นๆ ที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

กรรมการวัด หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นกรรมการวัด เพื่อบริหารกิจการของวัดร่วมกันเป็นคณะ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ เท่าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีดังนี้

(๑) หนังสือทั่วไป

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{*} ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ในหนังสือภาวะผู้นำ หนังสือนี้เป็นการรวบรวมประมวลภาวะผู้นำที่ดี มีประสิทธิภาพ ตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ และท่านยังได้นำเสนอคุณสมบัติของผู้นำ ๗ ด้าน ซึ่งพร้อมที่จะจัดการบริหารอย่างเป็นระบบตามหลักสัปปริสธรรม ๗ ของพระพุทธเจ้า เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคม

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^๑ ได้กล่าวถึงหลักในการบริหาร ไว้ในหนังสือพุทธวิธีบริหารว่า พุทธวิธีบริหาร ยึดหลักธรรมมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เพียงแต่ยึดตามธิปไตยและโลกาธิปไตย ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย ผู้บริหารสูงสุดต้องมีทั้งอรรถกถาธรรมคือยึดธรรมประจำใจและมีปรีชาปฏิบัติ คือมุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขส่วนรวม เมื่อผู้นำประพฤติธรรม สังคมส่วนรวมก็อยู่เป็นสุข

ว. วชิรเมธี (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี)^๒ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ภาวะผู้นำ : จากเนลสัน มันเดลา ถึงโอบามา แห่งทำเนียบขาว ไว้ว่า ผู้บริหารหรือผู้นำมี ๓ ประเภท คือ

- ๑) ผู้บริหารคือผู้อาวุโส ใครมาทำงานก่อน ใครอายุงานมากกว่า ใครได้เป็นสมาชิกขององค์กรนั้นก่อนก็ได้รับคัดเลือกให้ขึ้นมาเป็นผู้บริหาร ว่ากันตามจำนวนวันเดือนปี ที่เข้าทำงาน ส่วนความสามารถเป็นอีกเรื่องหนึ่ง
- ๒) ผู้บริหารคือผู้ดำรงตำแหน่ง เด็กฝากมา ผู้ใหญ่ฝากมา นักการเมืองฝากมา ผู้กว้างขวางฝากมา ก็ได้มานั่งดำรงตำแหน่งทำงานเป็นก๊อปปี้ไป ทำงานไม่เป็นลูกน้องก็นั่งถอนหายใจเข้าเกียร์ว่าง ทำอย่างไรจะปฏิเสธก็ไม่ได้ก็เขาสั่งมา เราก็เลยได้ผู้ดำรงตำแหน่งคนหนึ่งมานั่งอยู่ในองค์กร ก็ต้องทนกล้ำกลืนฝืนใจกันไป

^{*} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕ – ๒๘.

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕) หน้า ๒๒.

^๒ ว. วชิรเมธี (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี), ภาวะผู้นำ : จากเนลสัน มันเดลาถึงโอบามาแห่งทำเนียบขาว, (กรุงเทพมหานคร : มปท, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

๓) ผู้บริหารคือผู้ที่คนอื่นอยากเดินตาม มีอาชีพอยู่ตรงนี้ ผู้บริหารทุกท่านล้วนเคยเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้อื่นมาก่อน ลองคิดดูซิว่าเคยเจอผู้นำหรือผู้บริหารที่เมื่อเอ่ยชื่อขึ้นมาแล้ว ถ้าเราได้ทำงานกับคนแบบนี้มันต้องวิเศษมาก ผู้บริหารประเภทที่สามนี้ดีที่สุด แต่ก็หายากที่สุดเหมือนกัน เขาเรียกว่า Charismatic Leader ผู้บริหารที่มีเสน่ห์ดึงดูดเพราะว่าเป็นมืออาชีพจริงๆ หายากมาก

พิพัฒน์ พสุธารชาติ^๖ ได้ศึกษาเรื่อง “...รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ” พบว่า โครงสร้างของสังคมมีลักษณะที่ตายตัว ไม่ยืดหยุ่น แก้ไขได้ยากเพราะอยู่ในรูปแบบสลับซับซ้อนและความหลากหลายของสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลทำให้การทำงานขององค์กรสังคมขาดประสิทธิภาพ ขาดพลวัตร และไม่อาจบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ... ” “...คณะสงฆ์ไทยนับแต่รับพระพุทธศาสนา มาจากลังกา มาจัดการปกครองภายในโดยอาศัยสำนักศึกษา เช่น บวชเรียนสืบสายจากครู เดียวกัน หรือแหล่งที่บวชอื่นๆ ก็ถือได้ว่าอยู่กลุ่มเดียวกันมีการเคารพในอาวุโสของกันและกัน ลักษณะการปกครองภายในเช่นนี้ทำให้เกิดกลุ่มของพระสงฆ์หลายกลุ่มหรือนิกาย สืบทอด ประเพณีอย่างเดียวกันในแต่ละกลุ่มเหล่านี้ ลักษณะการปกครองภายในเช่นนี้ ไม่สามารถเป็นองค์ใหญ่โตได้ ที่จะสามารถรวบรวมคณะสงฆ์เป็นองค์กรเดียวกันได้ แม้แต่สืบสาย ประเพณีครูคนเดียวกัน....

แสวง อุดมศรี^๗ ได้ศึกษาเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทย” พบว่า การปกครอง คือ การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินใจขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความหมายและการใช้กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดขึ้นไม่ยอมรับหรือทำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับโทษตามแต่ฐานานุโทษ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ใครมาทำความเดือดร้อนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อเป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตนตามกฎหมายทั้งทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข

^๖ พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนา , บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘๗ - ๒๘๘.

^๗ แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

(๒) งานวิจัย

พระครูปลัดอาทิตย์ อุตฺตเวที (ของดี)^{๐๐} ได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒ พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้หลักการปกครองโดยสามัคคีธรรมเป็นที่ตั้ง ให้ความเสมอภาคในหมู่คณะ ทรงมอบหมายภาระหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์แก่พระสาวกให้เหมาะสมกับฐานะตำแหน่งหน้าที่ที่ยกย่องตามฐานะ แต่พระองค์ก็ได้ทรงมอบความเป็นใหญ่ในการปกครองให้กับใคร นอกจากพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว ภายหลังพุทธกาลการบริหารปกครองคณะสงฆ์ยังยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่มีรูปแบบการบริหารปกครองที่สอดคล้องกับของฝ่ายบ้านเมืองในยุคสมัยนั้นๆ

พระมหาเจริญ จันทร์จริง^{๐๐} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “บทบาทของพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทยศึกษาเฉพาะกรณีของกรุงเทพมหานคร ” พบว่าพระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นลักษณะบทแต่ละข้อ ภายหลังจากการทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบสวนและพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์ โดยมีพุทธประสงค์ให้คณะสงฆ์ยอมรับ และระเบียบแห่งการปฏิบัติหากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็ทรงบัญญัติเพิ่มเติม เรียกว่า “อนุบัญญัติ”

พระมหาวงศ์ไทย ศรีจาริก^{๐๐} ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๕๓๗)” พบว่า ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะสงฆ์ไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอันเป็นผลเนื่องจากการศึกษา การศึกษาดีทำให้การปกครองดี

^{๐๐} พระครูปลัดอาทิตย์ อุตฺตเวที (ของดี) , “ศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒ ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖)

^{๐๐} พระมหาเจริญ จันทร์จริง, “บทบาทของพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีของกรุงเทพมหานคร ”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒)

^{๐๐} พระมหาวงศ์ไทย ศรีจาริก, “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๕๓๗)”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต** , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒)

พระมหาภูตินันท์ กัณฑ์เตียน^{๐๐} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยในปัจจุบัน” โดยอ้างพระราชธรรมนิเทศว่า มองในแง่ความเป็นจริงการเมืองเป็นเรื่องของกลุ่มคนทุกคน เป็นระบบการบริหารบ้านเมืองเพื่อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ว่าจะแยกอำนาจการบริหารออกเป็นกี่อย่างก็ตาม พระพุทธศาสนาจะมีบทบาทหรือไม่ต้องมองดูในสมัยพุทธกาล ในทางรัฐศาสตร์พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักของพระราชาไว้ดีมาก เช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ แต่ในขณะเดียวกันก็ทรงแสดงระบบนิติบัญญัติ ระบบรัฐสภาไว้เหมือนกัน โดยกล่าวถึงสภาที่ต้องมีสัตบุรุษ คือที่ประชุมของคนดี พุคเป็นธรรม อดราคะ โทสะ โมหะ ในภาคของตุลาการก็มีหลักวินัยธร มีคณะบุคคลขึ้นมาทำงานด้านวินิจฉัยบรรดาคดีตามหลักสัมมุขวินัย หลักของอธิกรณสมณะ เพราะฉะนั้นโครงสร้างของพระพุทธศาสนาจึงเป็นโครงสร้างการบริหารอยู่แล้ว มีการแนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนมีฐานะตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นนักการเมือง เป็นข้าราชการเป็นพระราชาที่ดี อิทธิพลที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับการเมือง พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญและคล้อยตามบ้านเมืองที่เรียกว่า “ราชานันท์ อนุวัตติตุง”

พระมหาวัชรชัย กลิ่งโพธิ์^{๐๐} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔.” พบว่า การบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นการปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น ๓ ส่วน คือ สังฆสภา ทำหน้าที่เป็นนิติบัญญัติออกสังฆมติ คณะสงฆมนตรี มีหน้าที่ในการบริหาร คณะวินัยธร มีหน้าที่พิจารณาอธิกรณ์ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง

พระสามารถ อานนุโท^{๐๙} ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้นำโดยทั่วไปและภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม เป็นผู้นำที่มีลักษณะเป็น

^{๐๐} ภูตินันท์ กัณฑ์เตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑)

^{๐๐} พระมหาวัชรชัย กลิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕)

^{๐๙} พระสามารถ อานนุโท, “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม”, ปรินิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ก.

ศูนย์รวม มีหลักการ มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน มีการประเมินตน มีการรู้จักประมาณความพอดีในทุกกรณี รู้จักเวลาที่เหมาะในการดำเนินกิจการ รู้ระเบียบโครงสร้างของสังคม ตลอดจนรู้จักประเภทของบุคคลที่ควรคบหา ทำให้สามารถเป็นผู้นำที่เหมาะสมกับหน้าที่ และนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้

เชิดชัย หมิ่นภักดี^{๐๐} เสนองานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุงองค์กรคณะสงฆ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์กรปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ” กล่าวไว้ว่า สถาบันพุทธศาสนาที่มีคณะสงฆ์เป็นแกนหลักนั้นเป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อสังคมไทยมาโดยตลอด เป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ มาตั้งแต่ยุคแรกๆ ทั้งบทบาทด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนด้านการเมืองและการปกครอง และพบว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้องค์กรคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จอย่างหนึ่งก็คือ ระบบพิจารณาสมณศักดิ์ซึ่งมีลักษณะที่เปิดเผยและเป็นระบบมากขึ้นจากที่แต่เดิมพิจารณาสมณศักดิ์นั้นมักขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้นำเป็นสำคัญ เนื่องจากสมณศักดิ์ถือเป็นชั้นยศของพระสงฆ์ ดังนั้นการพิจารณาสมณศักดิ์ที่เปิดเผยและมีความโปร่งใส โดยพระสังฆาธิการสามารถทราบเหตุผลและมีส่วนร่วมด้วยนั้น จึงมีผลต่อการดำเนินงานในด้านการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพระสังฆาธิการ

นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย^{๐๑} ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในภาวะผู้นำขององค์กร ผลจากการศึกษาพบว่า คุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี หากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมทำให้ผู้นำนั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากว่าคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ซึ่งทำให้ผู้นำสามารถ ได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งใน

^{๐๐} เชิดชัย หมิ่นภักดี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุงองค์กรคณะสงฆ์ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์กรปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ”, วิทยานิพนธ์พัฒนารัฐบาลบริหารท้องถิ่น, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖).

^{๐๑} นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย, “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๒.

องค์กรและในสังคมทั่วไป ดังนั้น ปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปในองค์กรและในสังคม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กรให้เสื่อมลง และย่อมนำมาซึ่งความล้มเหลวขององค์กรในอนาคตเช่นกัน ปัจจัยสำคัญ อีกประการหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กรใดๆ คือคุณภาพ ของผู้นำ คุณภาพของการเป็นผู้นำ คือ สิ่งที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรหนึ่งๆ นี่คือการพูดที่เป็นจริงเสมอไม่ว่าองค์กรนั้นจะยิ่งใหญ่ระดับชาติ ดังนั้น เมื่อใดก็ตาม หากผู้นำสูงสุด ในองค์กร ตลอดจนผู้นำในทุกระดับขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง ขาดคุณภาพของการเป็นผู้นำที่ดีแล้วผู้นำนั้นก็ขาดเป้าหมายการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรไปสู่ความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Creating a learning organization) เพื่อประยุต์การบริหารงานให้เกิดความก้าวหน้าแก่องค์กร นั้นย่อมหมายความว่า องค์กรที่เคยอยู่มานานนับเป็นสิบๆ ปี มีชื่อเสียงโด่งดังมาตลอด เมื่อองค์กรหยุดการพัฒนาตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์แล้ว องค์กรนั้นจะหยุดนิ่ง ซึ่งก็เท่ากับความล้มเหลวขององค์กรในที่สุดเช่นกัน

มนตรี พิรพลพิพัฒน์^{๐๐} ได้กล่าวถึงการบริหารงานในองค์กร ผลการศึกษาพบว่า ในองค์กรหนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดไถ่ในระบบการบริหารงานขององค์กรใดๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ รวมถึงการริเริ่ม การวางแผน การบริการ กำกับการ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่เกี่ยวกับการบริหาร และการบุคคล ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำในสังคมยุค โลกาภิวัตน์ที่เป็นยุคโลกไร้พรมแดนนี้ในแง่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่างๆ ย่อมส่งผลให้ศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะอยู่ในระดับประเทศ ในสถาบันของภาครัฐหรือเอกชน ความอยู่รอดขององค์กรดังกล่าว ย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจอย่างถูกต้อง รอบคอบและทันต่อสถานการณ์ของผู้บริหาร ซึ่งก็คือผู้นำขององค์กรนั้นๆ ดังนั้น ในทุกองค์กร จึงจำเป็นต้องมีผู้นำในทุกสังคม ซึ่งประกอบด้วย

^{๐๐} มนตรี พิรพลพิพัฒน์, “จริยธรรมกับภาวะผู้นำ : ศึกษาทัศนะนักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

สถาบันต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา ย่อมต้องมีผู้นำ เพื่อช่วยกำหนดทิศทาง ช่วยสั่งการ ช่วยควบคุมระบบ และช่วยประสานให้คนทั้งหลาย ทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาที่ได้อ้างไว้ร่วมกัน

สุรศักดิ์ ม่วงทอง^{๑๙} ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง พุทธธรรมกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ : ศึกษาเฉพาะกรณีกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับ ผู้นำ ปรากฏในพระสูตรต่างๆ เช่น อักขณสูตร ส่วนหลักพุทธธรรมที่แสดงถึง “ภาวะผู้นำ” ปรากฏในพระสูตร คือ ลักษณะสูตร สัมปยุตตสูตร ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำตามหลักพุทธธรรมที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ ได้สอดคล้องกับแนวความคิดของนักคิดตะวันออก และตะวันตกต่างๆ ที่ได้กำหนดคุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของผู้นำที่พึงประสงค์ในสังคมไว้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ด้วย ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทั้งเชิงเนื้อหา ภาษา และโครงสร้าง เพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ขั้นรวบรวมข้อมูล

- (๑) ข้อมูลพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- (๓) ศึกษาและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้มา

๑.๗.๒ วิเคราะห์ข้อมูล

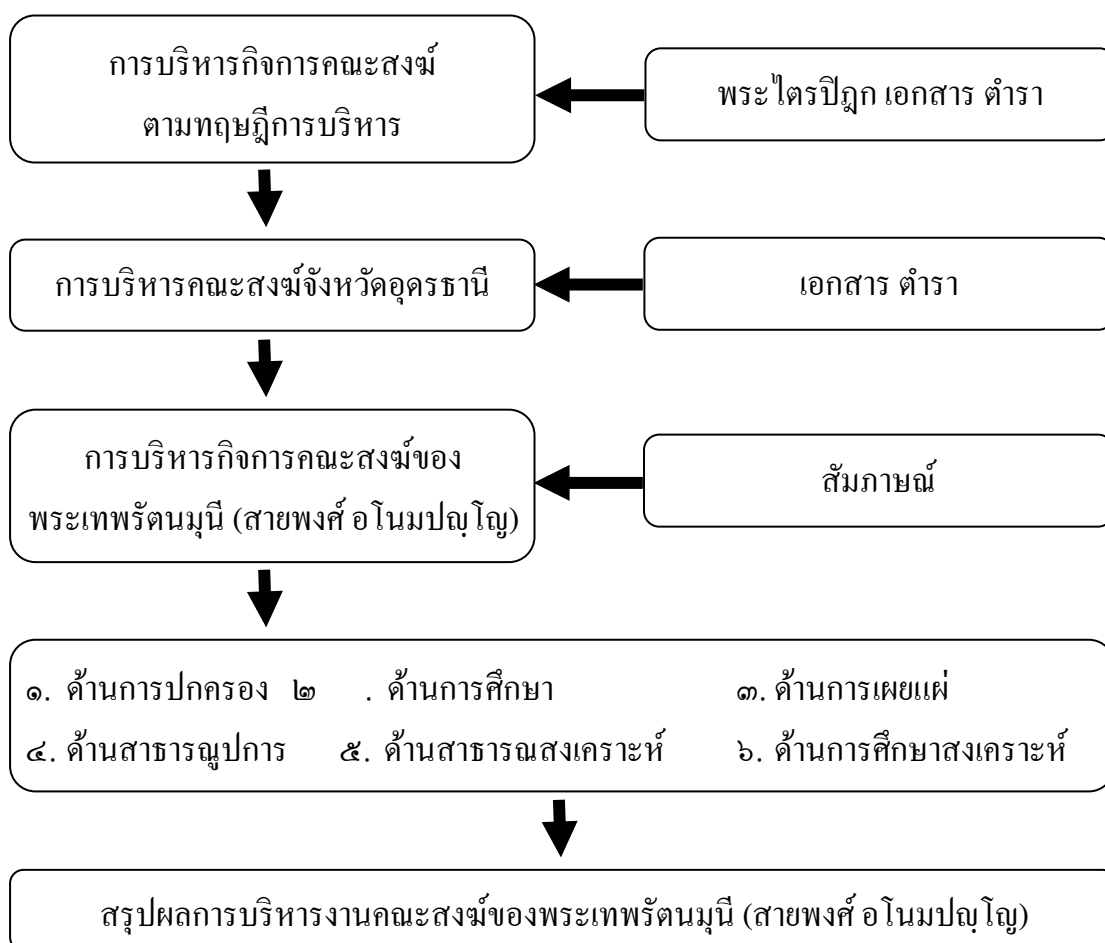
๑.๗.๓ นำเสนอผลการศึกษา

๑.๗.๔ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

^{๑๙} สุรศักดิ์ ม่วงทอง, “พุทธธรรมกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ : ศึกษาเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

- (๑) แบบสัมภาษณ์
- (๒) กล้องถ่ายภาพ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และผู้ช่วยเก็บ
- ข้อมูล ๑ รูป

๑.๘ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ๙.๑ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามทฤษฎีการบริหาร
- ๑.๙.๒ ทำให้ทราบถึงวิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญฺโญ)

๑. ๕.๓ ทำให้ทราบถึงผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีของ
พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปัญโญ) และนำไปเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการคณะ
สงฆ์จังหวัดอื่นๆ ต่อไป